

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 1 lipca 2020 roku wydanym w sprawie o sygn. akt

I C 835/20 z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. przeciwko A. R. o zapłatę, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi:

w punkcie 1. zasądził od pozwanej A. R. na rzecz powoda (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. kwotę 8.221,91 złotych wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 9 stycznia 2019 roku do dnia zapłaty; w punkcie 2. oddalił powództwo w pozostałej części oraz w punkcie 3. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1.377,88 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

(wyrok – k. 118)

Zaskarżone rozstrzygnięcie zostało wydane w wyniku prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, które to ustalenia Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona powodowa, skarżąc wyrok w części oddalającej powództwo (punkt 2) oraz w zakresie kosztów postępowania (punkt 3). Powód zaskarżonemu rozstrzygnięciu na podstawie art. 368 § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucił naruszenie:

a) art. 353¹ k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. polegającego na nieuzasadnionej interpretacji zapisów umowy pożyczki łączącej strony, skutkujące w konsekwencji nieuzasadnionym przyjęciem przez Sąd I instancji, iż wypowiedzenie umowy pożyczki było bezskuteczne, a roszczenie nie jest wymagalne;

b) art. 385¹ §1 kc w zw. z art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim poprzez przyjęcie, że wysokość prowizji oraz wynagrodzenia za usługę (...) zawarte w umowie pożyczki łączącej strony jest rażąco wygórowana oraz kształtuje prawa i obowiązki strony pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy, podczas gdy powyższe zapisy nie przekraczają limitu kosztów pozaodsetkowych określonego w art.36a ustawy o kredycie konsumenckim i są zgodne z obowiązującym stanem prawnym;

c) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z pkt 8.1 i 4.1 umowy pożyczki poprzez ustalenie stanu faktycznego w sposób sprzeczny z zebranych w sprawie materiałem dowodowym i dowolną interpretację zapisów umowy pożyczki w postaci odjęcia od wysokości rat części kwoty za prowizję i wynagrodzenie za usługę (...), podczas gdy takiej możliwości nie przewidywała umowa pożyczki, a w konsekwencji przyjęcie, że nie doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki, a roszczenie dochodzone pozwem nie jest wymagalne;

d) art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieuzasadnioną odmowę przyjęcia przez Sąd I instancji za udowodnioną okoliczność wymagalności roszczenia dochodzonego pozwem jak również podstaw do wypowiedzenia umowy pożyczki.

W związku z podniesionymi zarzutami strona powodowa wniosła o:

a) zmianę w/w wyroku i zasądzenie od pozwanej na rzecz strony powodowej dodatkowo kwoty 18.978,61 złotych wraz z odsetkami umownymi równymi dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 19 maja 2018 roku do dnia zapłaty oraz zasądzenie na rzecz powoda od strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

b) ewentualnie uchylenie wyżej wskazanego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania;

c) zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(apelacja – k. 138 – 144)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu jako bezzasadna.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy dokonał własnej oceny przedstawionego pod osąd materiału procesowego i w jej wyniku stwierdził, że Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne nie są wadliwe i znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd odwoławczy ustalenia Sądu Rejonowego czyni częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ich szczegółowego przytaczania.

Strona powodowa zarzuciła w pierwszej kolejności, iż Sąd Rejonowy dokonał nieuzasadnionej interpretacji zapisów umowy pożyczki łączącej strony, skutkującej nieuzasadnionym przyjęciem, iż wypowiedzenie umowy pożyczki było bezskuteczne, a roszczenie nie jest wymagalne. Zdaniem Sądu Okręgowego, uzasadniając powyższy zarzut skarżący oparł się na okolicznościach całkowicie oderwanych od motywów, którymi kierował się Sąd Rejonowy. Sąd I instancji oddalając powództwo w części, nie wskazywał, jakoby strona pozwana nie była w zwłoce z płatnością dwóch rat, jak również nie poczynił ustaleń, które miałyby doprowadzić do wniosku, iż powód nie był uprawniony do wypowiedzenia umowy pożyczki. Co więcej podkreślenia wymaga, iż Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w świetle zawartej między stronami umowy, sam fakt, że pożyczkobiorca nie odebrał przesyłki pocztowej zawierającej wezwanie do zapłaty bądź oświadczenia o wypowiedzeniu umowy nie przesądza o tym, że nie doszło do skutecznego złożenia oświadczenia woli adresatowi. Skarżący zdaje się jednak nie dostrzegać, iż Sąd I instancji uznał jedynie, że powód nie sprostował ciężarowi dowodu w zakresie twierdzeń dotyczących wypowiedzenia umowy pożyczki i w konsekwencji stwierdził, że umowa trwa nadal, wobec nieudowodnienia, iż wypowiedzenie umowy zostało skutecznie nadane oraz że kiedykolwiek doszło do podjęcia próby doręczenia wypowiedzenia pozwanej. Sąd Rejonowy wskazał bowiem, iż na dowód skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki powód przedstawił kserokopie ostatecznego wezwania do zapłaty oraz wypowiedzenia umowy pożyczki wraz z wezwaniem do wykupu weksła, wraz z kserokopiami książek nadawczych oraz wydrukami ze strony internetowej Poczty Polskiej S.A. (...) jednak Sąd I instancji prawidłowo ustalił, że numery przesyłek w książce nadawczej nie pokrywają się z numerami przesyłek wskazanymi w wydrukach ze strony internetowej operatora pocztowego, zaś pozwana kwestionowała otrzymanie tych pism. Z tego też względu, w ocenie Sądu II instancji, chybionymi okazały się zarzuty strony powodowej zarówno co do naruszenia art. 353¹ k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c., jak również zarzut naruszenia art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c., który miał polegać na nieuzasadnionej odmowie przyjęcia przez Sąd I instancji za udowodnioną okoliczności wymagalności roszczenia dochodzonego pozwem oraz podstaw do wypowiedzenia umowy pożyczki.

Za błędny uznać należy także zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim poprzez przyjęcie, że wysokość prowizji oraz wynagrodzenia za usługę (...) zawarte w umowie pożyczki łączącej strony jest rażąco wygórowana oraz kształtuje prawa i obowiązki strony pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jej interesy, podczas gdy powyższe zapisy nie przekraczają limitu kosztów pozaodsetkowych określonego w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim i są zgodne z obowiązującym stanem prawnym.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w

tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, przy czym, jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). § 3 cytowanego przepisu stanowi zaś, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Klauzulą niedozwoloną jest zatem postanowienie umowy zawartej z konsumentem (lub wzorca umownego), które spełnia (łącznie) wszystkie przesłanki określone w przepisie art. 385¹ k.c., tj.:

1. nie jest postanowieniem uzgodnionym indywidualnie;
2. nie jest postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron;
3. kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Na uwagę zasługuje przy tym wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2022 roku (I NSNc 143/21, LEX nr 3303860), zgodnie z którym „Niedozwolone postanowienie umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest ex lege pozbawione mocy wiążącej od samego początku

i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny. Konsekwencją nieuwzględnienia z urzędu przez sąd niedozwolonych postanowień umownych, jest naruszenie art. 385¹ § 1 k.c.”. Z powyższego wynika, iż Sąd I instancji, zobligowany był do badania postanowień łączącej strony niniejszego procesu umowy pożyczki pod kątem powyższej regulacji, co też w sposób prawidłowy i skuteczny uczynił.

Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w niniejszej sprawie bezspornym było, że powód, zawierając masowo pożyczki z konsumentami, posługuje się wzorcem umownym, na którego kształt nie mają oni rzeczywistego wpływu.

W piśmiennictwie oraz judykaturze dominuje pogląd, że klauzula dobrych obyczajów, nakazuje dokonać oceny w świetle norm pozaprawnych, przy czym chodzi o normy moralne i obyczajowe, powszechnie akceptowane albo znajdujące szczególne uznanie w określonej sferze działań, na przykład w obrocie profesjonalnym, w określonej branży, w stosunkach z konsumentem itp. Nie można abstrahować od ich treściowego i funkcjonalnego podobieństwa do zasad współżycia społecznego. Raczej jednak nie należy utożsamiać tych pojęć, gdyż zabieg taki stwarza więcej problemów interpretacyjnych, niż rozwiązuje. Stąd sprzeczność postanowień umowy z dobrymi obyczajami nie musi oznaczać nieważności umowy (art. 58 § 2 k.c.).

W stosunkach z konsumentami szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów w świetle dobrych obyczajów, które odwołują się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Im powinny odpowiadać zachowania stron stosunku, także w fazie przedumownej. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, będą uznawane za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Tak w szczególności kwalifikowane są wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 roku, I CK 297/05, LEX nr 179741).

Dla uznania klauzuli za niedozwoloną, zgodnie z przepisem art. 385¹ § 1 k.c., poza kształtowaniem praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, musi ona rażąco naruszać jego interesy. Nie jest więc wystarczające ustalenie nierównomiernego rozkładu praw i obowiązków stron umowy (sprzeczność z dobrymi obyczajami), lecz konieczne jest stwierdzenie prawnie relewantnego znaczenia tej nierównowagi (rażące naruszenie

interesów konsumenta). Należy uwzględnić nie tylko interesy o wymiarze ekonomicznym, ale inne, zasługujące na ochronę dobra konsumenta, jak jego zdrowie, czas, dezorganizacja zajęć, prywatność, poczucie godności osobistej czy satysfakcja z zawarcia umowy o określonej treści. Przyjmuje się, że postanowienia umowy rażąco naruszają interes konsumenta, jeżeli poważnie, znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron. W wyroku z dnia 13 lipca 2005 roku (I CK 832/04,

LEX nr 159111) Sąd Najwyższy stwierdził, że „rażące naruszenie interesów konsumenta” oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść

w określonym stosunku obligacyjnym. Ocena stopnia naruszenia powinna być dokonywana

z uwzględnieniem kryteriów przedmiotowych (np. dotyczących wielkości świadczeń),

jak i podmiotowych (np. profesjonalista-lider w branży, konsument-senior). Zwraca się szczególną uwagę na niedopuszczalność poprzestania na ocenie formalnej (np. wielkości świadczeń), ponieważ dla ustalenia rzeczywistej dysproporcji praw i obowiązków należy dokonać jej materialnej oceny, a więc w odniesieniu do strony stosunku (por. M. Bednarek (w:) System prawa prywatnego, t. 5, s. 769; K. Kohutek, Kontrola treści ogólnych warunków umów bankowych na tle nowelizacji kodeksu cywilnego w dziedzinie ochrony konsumenta, Pr. Bank. z 2000 r., nr 12, s. 32–33).

Mając na względzie powyższe, w ocenie Sądu Okręgowego, uznać należy, iż Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, iż postanowienia dotyczące prowizji i opłaty za usługę (...) stanowią niedozwolone postanowienia umowne.

Na wstępie wskazać należało, iż wbrew stanowisku apelującego, wynagrodzenie prowizyjne (prowizja), stanowiące wynagrodzenie z tytułu udzielenia pożyczki, przewidziane w umowie pożyczki, do której mają zastosowanie przepisy ustawy o kredycie konsumenckim nie jest świadczeniem głównym w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2021 roku, III CZP 43/20, LEX nr 3246823). Jak ustalił Sąd I instancji prowizja w wysokości 13.327 złotych stanowiła aż 86% kwoty pożyczki. Z tego też względu za słuszne uznać należy, zdaniem Sądu Okręgowego, iż ustalenie prowizji

na poziomie zbliżonym do wysokości środków pieniężnych, które pożyczkodawca zgodził się udostępnić pożyczkobiorcy na podstawie umowy pożyczki narusza zasady współżycia społecznego. Zdaniem Sądu II instancji, jest to bowiem ukryte dodatkowe oprocentowanie, gdyż w umowie przewidziana jest osobna opłata przygotowawcza oraz odsetki umowne stanowiące, zgodnie z regulacją art. 359 k.c., umowne wynagrodzenie za korzystanie przez pożyczkobiorcę ze środków finansowych pożyczkodawcy. Sąd I instancji prawidłowo uznał także, iż powód nie wykazał, że zastrzeżenie prowizji w wysokości dochodzonej w pozwie znajduje odzwierciedlenie w realnie poniesionych przez niego kosztach związanych z realizacją pożyczki oraz nie sprecyzował też, jakie konkretnie niezbędne obciążenia po jego stronie wygenerował proces przygotowania i realizacji umowy.

Idąc dalej podnieść należy, że Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, że zapisy odnoszące się do usługi (...) stanowiły część umowy pożyczki, a zatem należy uznać je za stały element umowy. Również, w ocenie Sądu Okręgowego, samo złożenie wniosku o przyznanie (...) nie może zostać uznane za uzgodnienie postanowień umowy w tym zakresie. Ponadto, żądana z tego tytułu kwota nie jest adekwatna do potencjalnych korzyści, które pożyczkobiorca miałby z tego pakietu osiągnąć, a w przypadku nie skorzystania

z uprawnień objętych tym pakietem, pożyczkodawca zastrzegł sobie bezzwrotność pobranej opłaty. Oznacza to, iż faktycznie opłata z tego tytułu oderwana była od rzeczywistych kosztów ponoszonych przez powoda w związku z tymże pakietem. Z tego też względu uznać należy, iż Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, iż przedmiotowa opłata rażąco narusza interes konsumenta.

Wbrew twierdzeniom powódki powyższe uwagi pozostają aktualne pomimo, że pozaodsetkowe koszty przedmiotowej pożyczki mieszczą się w limicie wyznaczonym przez art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. z 2022 r.,

poz. 246). Przepis ten określa bowiem maksymalną wysokość takich kosztów, co nie oznacza, że w każdym przypadku taka maksymalna suma powodowi się należy. Przepis ten ma bowiem charakter ochronny dla konsumentów, a nie dla instytucji kredytowych celem windowania kosztów w oderwaniu od rzeczywistych kosztów związanych z udzieleniem

konkretnej pożyczki konkretnemu konsumentowi. W niniejszej sprawie, jak zostało już wskazane powyżej, powód nie wykazał, iż istniała rzeczywista potrzeba naliczenia obok odsetek wynagrodzenia prowizyjnego oraz wynagrodzenia za tzw. (...) i to w dochodzonej od pozwanej wysokości. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwałach z 26 października 2021 roku (III CZP 42/20, LEX nr 3246814) i z 27 października 2021 roku (III CZP 43/20, LEX nr 3246823), okoliczność, że pozaodsetkowe koszty kredytu konsumenckiego nie przekraczają wysokości określonej w art. 36a ust. 1 i 2 ustawy o kredycie konsumenckim nie wyłącza oceny, czy postanowienia określające te koszty są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.p.c.).

Mając na względzie powyższe rozważania za chybiony uznać należało także zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z pkt 8.1 i 4.1 umowy pożyczki poprzez ustalenie stanu faktycznego w sposób sprzeczny z zebrany w sprawie materiałem dowodowym i dowolną interpretację zapisów umowy pożyczki w postaci odjęcia od wysokości rat części kwoty

za prowizję i wynagrodzenie za usługę (...), podczas gdy takiej możliwości nie przewidywała umowa pożyczki, a w konsekwencji przyjęcie, że nie doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki, a roszczenie dochodzone pozwem nie jest wymagalne. Ponownie wskazać należało, iż Sąd I instancji nie uznał, że pozwana nie pozostawała w zwłoce z zapłatą takiej wysokości świadczenia, która upoważniała powoda do złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy pożyczki, a tym bardziej, że brak zwłoki wynika z rozliczenia rat

i pomniejszenia ich o wysokość prowizji i wynagrodzenia za (...). Kolejny raz należy podkreślić, iż Sąd Rejonowy przyjął, że nie doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy pożyczki na podstawie zupełnie innych okoliczności niż te, na które powołuje się skarżący,

co już było przedmiotem ustaleń w początkowej części rozważań prawnych niniejszego uzasadnienia. Natomiast o wysokość prowizji i wynagrodzenia za (...) pomniejszona została całkowita kwota do zapłaty, bowiem postanowienia umowne dotyczące tych świadczeń zostały prawidłowo ocenione przez Sąd I instancji jako abuzywne, o czym również była już mowa powyżej.

W związku z uznaniem za niezasadne zarzutów apelacji dotyczących punktu 1 wyroku, nie było także podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku w zakresie kosztów procesu, tj. punktu 3 wyroku. Powód nie kwestionował przy tym samego sposobu wyliczenia tychże kosztów, lecz nieprawidłowości rozstrzygnięcia w tej części upatrywał jako konsekwencji niewłaściwego rozstrzygnięcia co do należności głównej i odsetek.

Wobec powyższego apelacja podlegała w całości oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.